

Сергій Банах,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
та процесу, декан юридичного
факультету Західноукраїнського
національного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2300-1220>

Андрій Грубінко,

доктор історичних наук, професор, професор
кафедри теорії та історії держави і права,
директор Центру стратегічної аналітики
та міжнародних студій Західноукраїнського
національного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4856-5831>

Ілля Онищук,

студент юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА УКРАЇНИ

Відображено результати дослідження особливостей впровадження системи електронного кримінального провадження в органах досудового слідства в Україні.

Зазначено невідворотність процесів діджиталізації у сфері електронного кримінального провадження. Цьому сприяє глобальний тренд перенесення інформації в цифру, державна політика та пандемія COVID-19. Однак відомі значні ризики, що не дозволяють у максимально швидкі строки трансформувати кримінальний процес. Діяти у щодо такого питання необхідно зважено, дотримуючись стратегії, рекомендацій міжнародних партнерів та аналізу отриманих даних від працівників відповідних компетентних відомств. Лише дотримуючись таких кроків електронне кримінальне провадження принесе заплановані результати та покращить довіру населення до системи правопорядку України.

Ключові слова: кримінальний процес, система електронного кримінального провадження, електронний документообіг, досудове слідство, Єдиний реєстр досудових розслідувань, eCase MS.

Banakh S, Hrubinko A., Onyshchuk I.

Advantages and disadvantages of implementation of the Electronic criminal procedure system in the pre-trial investigative bodies of Ukraine

The proposed article reflects the results of a study of the peculiarities of the implementation of the system of electronic criminal proceedings in pre-trial investigation bodies in Ukraine.

At the beginning of 2020, the process of digitalization began in Ukraine. In February 2020, the President of Ukraine together with the team of the Ministry of Digital Transformation presented the mobile application «State and I», abbreviated – «Action». All this indicates the active development of electronic services and digitalization. At present, it is necessary to analyze in more detail the features of electronic criminal proceedings as one of the potential elements of the «State in a smartphone».

The authors note the inevitability of digitalization processes in the field of electronic criminal proceedings. This is facilitated by the global trend of information transfer, public policy and the COVID-19 pandemic. However, there are a number of significant risks that do not allow to transform the criminal process as soon as possible. It is necessary to act prudently in this matter, following the strategy, recommendations of international partners and analysis of data received from employees of relevant competent agencies. Only by following such steps will e-criminal proceedings bring

the planned results and improve public confidence in Ukraine's law and order system.

Keywords: *criminal process, system of electronic criminal proceedings, electronic document circulation, pre-trial investigation, Unified Register of pre-trial investigations, eCase MS.*

Постановка проблеми. На початку 2020 р. в Україні активно розпочався процес діджиталізації. В лютому 2020 р. Президент України спільно з командою Міністерства цифрової трансформації презентував мобільний додаток «Держава і Я», скорочено – «ДіЯ». Цей застосунок, та пізніше створений портал, виконують функцію цифрового асистента і надають онлайн-послуги для Громадян України: від е-документів, до push сповіщень щодо перевірки кредитної історії особи [1].

Усе це вказує на активний розвиток сфери надання електронних послуг та цифровізації. Наразі варто детальніше проаналізувати особливості електронного кримінального провадження як одного з потенційних елементів «Держави в смартфоні».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти досліджуваної проблематики вивчали такі науковці, як А. Антонюк, А. Білецький, Є. Короткова, О. Сіренко, А. Столітній, М. Цапок, М. Свам та ін.

Мета дослідження – здійснити критичний огляд переваг та недоліків впровадження системи електронного кримінального провадження в органах досудового слідства в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. Електронне кримінальне провадження – це режим кримінальної процесуальної діяльності, заснований на композиційних алгоритмах автоматизованих кримінальних процесуальних процедур Єдиного реєстру досудових розслідувань та інтегрованих із ним електронних інформаційних систем. Таке провадження реалізується суб'єктами в електронному форматі та фіксується в офіційному електронному процесуальному документі [2, с. 24].

З прийняттям у 2012 р. нового Кримінально-процесуального кодексу в роботу українських органів правопорядку було введено Єдиний реєстр досудових розслідувань. Він становить автоматизовану систему електронної бази даних, відповідно до якої здійснюються збирання, зберігання, захист, облік, пошук, узагальнення даних, які використовуються для формування звітності, а також надання інформації про відомості, внесені до Реєстру, з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства та законодавства, яким врегульовано питання захисту персональних даних і доступу до інформації з обмеженим доступом [3].

За останні 10 років цей механізм довів свою ефективність і заклав фундамент до подальшої цифровізації кримінального провадження. Загалом можна стверджувати, що ЄРДР достатньо для ведення провадження. Однак є аспекти, які можна і варто удосконалити.

Упродовж 2015–2017 рр. декілька груп експертів було залучено до аналізу та опису бізнес-процесів у межах кримінального провадження, який пізніше мав стати основою для розробки програмного продукту eCase MS для Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Вищого антикорупційного суду. Згодом Антикорупційна ініціатива Європейського Союзу в Україні розпочала роботу з вивчення технічної можливості виконання проєкту. За її результатами у 2018–2019 рр. програма технічної допомоги Євросоюзу провела тендер на розроблення eCase MS [4, с. 11].

eCase MS – інформаційно-телекомунікаційна система, створена з метою збирання, зберігання, обміну, захисту, обліку, пошуку, узагальнення, управління інформацією щодо кримінальних корупційних правопорушень із дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства та законодавства, яким врегульовано питання захисту персональних даних та доступу до інформації з обмеженим доступом [4, с.18].

Водночас виникає логічне запитання щодо можливості дублювання цих систем. Однак відповідь у такому разі буде негативною, адже перш за все згадана друга система охоплює такі функції:

- онлайн-обмін документами між визначеними КПК України посадовими особами – детективами, слідчими та судьями з цифровим підписом;
- онлайн-доступ учасників процесу до матеріалів кримінальних проваджень;
- надання електронних документів підозрюваним, свідкам та їхнім представникам;
- електронне управління досудовим розслідуванням, модифікація його відповідно до законодавства;
- автоматизоване заповнення шаблонів процесуальних документів (розроблено понад 200 таких шаблонів);

- календар завдань і автоматизоване надсилання нагадувань про терміни закінчення процесуальних дій;
- інтеграція обміну документами з усіма наявними в учасників процесу документообігами («Д-3», «Трембіта», «АСКОД», «Мегаполіс»);
- обмін даними з реєстрами ЄРДР ОГП та ЄДРСР Державної судової адміністрації України (далі – ДСА);
- оперативний аналіз управлінських даних кримінального процесу та статистичних звітів [4, с.11–12].

Як видно, функціонал eCase MS набагато ширший та дозволяє автоматизувати процеси ведення кримінального провадження, покращити міжнародне співробітництво з правоохоронними органами інших держав, надати дієвий механізм роботи таких структур під час пандемії COVID-19.

На думку А. В. Столітнього, запровадження ЕКП спрямоване на досягнення таких позитивних результатів:

1) спрощення процедури досудового розслідування шляхом запровадження електронного формату спілкування між суб'єктами провадження та забезпечення віддаленого доступу до матеріалів досудового розслідування. Це забезпечуватиме зручність та оперативність, зменшення ймовірності втрати, видалення чи фальсифікації матеріалів досудового розслідування, усунення необхідності перевезення чи пересилання паперових документів;

2) удосконалення систем процесуального контролю та нагляду шляхом самостійного отримання суб'єктами нагляду (контролю) актуальної інформації в мінімальні строки; забезпечення автоматизованого контролю за процесуальними порушеннями шляхом опрацювання розширеної бази аналізованого матеріалу (за рахунок переведення значної частини паперових даних в електронні) в стислі терміни;

3) економія бюджетних коштів завдяки: скороченню видатків на витратні матеріали (папір, фарба), пересилання (конверти, поштові послуги), процесуальну експедицію; економії фонду заробітної плати внаслідок скорочення чисельності працівників наглядових та відділів контролю, канцелярії, експедиції, а також ресурсів на зберігання паперових проваджень (зменшення розмірів архівів);

4) покращення якості роботи органів прокуратури та досудового розслідування за рахунок усунення бюрократичних процедур і перерозподілу ресурсів на реальне розслідування злочинів;

5) збільшення соціального капіталу: суспільної довіри до правоохоронних та судових органів; рівня довіри експертного середовища (адвокати, юристи) до правоохоронних та судових органів; покращення рейтингу України у відповідних міжнародних реєстрах ефективності правоохоронних та судових систем тощо.

За результатами реалізації Концепції кримінальне провадження під час досудового розслідування в Україні здійснюватиметься на основі ефективної, продуктивної та скоординованої системи електронної взаємодії суб'єктів досудового розслідування, буде вільним від будь-якого позапроцесуального впливу та відповідатиме стандартам і передовим практикам країн Європейського Союзу [2, с. 33–34]. Надавати будь-яку практичну оцінку діяльності eCase MS наразі важко, адже лише 16 грудня 2021 р. там було зареєстроване лише перше кримінальне провадження [5]. Незважаючи на це та усі можливості, які відкриває eCase MS, у практики та теоретики права мають застереження та поради щодо покращення такої системи.

Перш за все, зосередимо нашу увагу на юридичних аспектах впровадження такої системи. Основа діяльності такої системи викладена у статті 1061 Кримінально-процесуального кодексу та Наказі від 15 грудня 2021 року, який підписало НАБУ, Рада суддів України та Офіс Генерального прокурора. Дотичними до діяльності ЕКП будуть також Закон України «Про державну таємницю», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних мережах», Указ Президента України «Про Положення про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні», Постанова Кабінету Міністрів України №373 «Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах».

Відповідно до цієї нормативно-правової бази, а також Концепції системи ЕКП, держателем призначено Національне антикорупційне бюро України, оскільки її (систему) створювали саме для організації роботи антикорупційних органів. Але якщо буде прийняте рішення про повний перехід органів досудового розслідування на таку систему, то ми не вважаємо за доцільне створення альтернативного застосунку для решти структур, оскільки це зумовить додаткові фінансові та ресурсні витрати. Набагато ефективніше було би призначити держателем eCase MS Офіс Генерального прокурора як вищого органу прокуратури

України, який забезпечує належне функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань та ведення досудового розслідування відповідними органами.

На цьому етапі, вважаємо за доцільне повне інтегрування ЄРДР в систему eCase MS, де Реєстр буде функціонувати як складова інформаційно-телекомунікаційної системи, яка має стати єдиним цифровим продуктом для працівників органів досудового розслідування. Схожа думка висловлена у Висновку на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування»: «На наш погляд, доцільно розглянути можливість існування єдиної системи, яка містила б всі матеріали та інформацію (відомості) досудового розслідування у кримінальному провадженні, з можливістю градації обсягу доступу до інформації в ній залежно від категорії користувачів. Адже, наприклад, потерпілому, апіорі, не може бути наданий доступ до всієї інформації, до якої має доступ слідчий, прокурор за родом своєї діяльності» [6].

Важливим аспектом у роботі системи є кросплатформність, тобто можливість функціонування такого інструменту на різних операційних системах та платформах. Наразі усі органи досудового розслідування працюють на базі ОС Windows, але не врахована можливість роботи на MacOS та ОС Linux або навіть за допомогою iPadOS. Також можна говорити про створення відповідного мобільного застосунку, який може мати полегшений функціонал порівняно з десктопною версією, наприклад: календар, нагадування, робочий чат та можливість надати матеріали кримінального провадження стороні захисту, чи переглянути певні статистичні дані. Утім для створення таких цифрових продуктів потрібно насамперед покладатися на безпеку, особливо доступу до цієї інформації.

Згідно з ідеєю А. В. Столітнього, до системи eCase MS варто доєднати Єдиний реєстр адвокатів України та Державний реєстр судових експертів, за допомогою яких буде відбуватися ідентифікація та верифікація учасника досудового розслідування [2, с. 28]. Також не варто відкидати можливість приєднання механізмів аналізу та збору інформації про підозрюваного на базі AI, що в недалекій перспективі може скоротити час досудового розслідування та зекономити набагато більше ніж 200 годин на рік для систем без AI [5]. Крім цього, така система дає змогу дотримуватися соціального дистанціювання, що особливо актуально під час пандемії COVID-19.

Гарантувати безпеку даних можна шляхом впровадження технології блокчейн у роботу цієї системи. Це дасть змогу зберігати усю інформацію не в одному дата-центрі, що мінімізує ризики підробки даних, стороннього втручання чи DDOS атак. Вона є у всіх контрагентів розподіленої системи, а тому надійно захищена, відкрита і прозора. Немає необхідності в додатковій перевірці, верифікації інформації, документів (факти, рахунки, підписи і ін.). Це автоматично роблять учасники в середині системи. Наявна економія часу, праці та інших витрат [7].

Український довід не став унікальним. Як приклад європейської моделі електронних кримінальних проваджень можна розглянути механізм функціонування e-Case Managements System Чеської Республіки та Integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos (IBPS) Литовської Республіки.

Електронне кримінальне провадження у Чехії функціонує на основі чеської моделі e-Case Managements System (введена в дію у 2006 р.). Там уповноважені поліцейські, які здійснюють розслідування усіх злочинів, можуть в онлайн-режимі стежити за всіма справами, які знаходяться у відділі, бачити процес виконання всіх поставлених ними або прокурорами завдань [8, с. 1].

Електронний документообіг між e-Case Managements System та іншими суб'єктами (органами державної влади та місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, наділеними повноваженнями в галузі державного управління) здійснюється з допомогою віртуальних поштових скриньок, які діють на підставі Закону Чеської Республіки «Про електронні дії та авторизоване перетворення документів» від 1 липня 2009 року № 300/2008) [9]. Особу, яка отримала електронного листа, вважають повідомленою належним чином.

До литовської системи IBPS інтегровано 20 інформаційних (реєстраційних) систем Республіки, серед яких: Реєстр подій, що реєструються поліцією; Відомчий реєстр злочинів; Реєстр підозрюваних, обвинувачуваних і засуджених осіб; Реєстр жителів Литовської Республіки; Реєстр актів арешту майна; Реєстр даних ДНК та інші.

Під час закриття кримінального провадження всі документи досудового розслідування формуються у так званій е-коробці, яка «закривається та печатується» в е-форматі підписом слідчого або прокурора [10, с. 339].

Як ще один доказ, що працівники правоохоронних органів розуміють необхідність впровадження ЕКП наведемо статистику, яку подав А. Б. Антонюк, яка стверджує, що необхідність активізації міжнарод-

ної співпраці за допомогою ЕКП підтримують 67,1% слідчих, 58,4% оперативних працівників органів Національної поліції та 71,3% працівників прокуратури [11]. Проте для збереження об'єктивності визначити труднощі, які виникатимуть у процесі впровадження такої системи. Найбільш очевидними є недостатній рівень цифрової компетентності і бази підготовки працівників органів досудового розслідування з електронними ресурсами.

Як вдало зауважив А. В. Столітній, прокурори навчаються роботі з Реєстром досудового розслідування переважно шляхом «спроб і помилок». Згідно з даними опитування прокурорів місцевих прокуратур, лише 7% опитаних засвідчили про навчання роботі з ЄРДР у місцевій та регіональній прокуратурі, водночас 32% навчаються за допомогою методичних рекомендацій, 30% – за допомогою колег, які мають відповідні навички, 17% – самостійно, безпосередньо при внесенні відомостей до Реєстру, 14% – інші відповіді [12, с. 123].

Логічно, що такі самі, а то й гірші проблеми спіткають eCase MS. Їх може вирішити створення програми тренажера для прокурорів. Цю тезу підтверджує статистика. Згідно з даними опитування прокурорів місцевих прокуратур, 69% прокурорів вказують на доцільність створення комп'ютерної програми для самостійного навчання роботі з ЄРДР та тренування навичок, 11% – розсилання методичних матеріалів з ілюстраціями, 10% – проведення вебінарів. На необхідність проведення лекцій вказали лише 6% прокурорів; 4% опитаних надали інші відповіді [12, с. 123].

Ще однією важливою засторогою є відсутність достатньої інфраструктури для організації повної роботи системи. Працівники правоохоронних органів працюють на застарілому технічному обладнанні, а подекуди трапляються випадки використання неліцензійних ОС, що не тільки не може гарантувати безпеку даних, а ще й унеможливує роботу в таких сервісах.

Також для обслуговування такої великої системи конфіденційної інформації, було б доцільно створити окрему команду швидкого реагування типу CERT-UA, адже зараз в Україні діє лише 1 така команда [13], яка гарантує безпеку усього кіберпростору нашої держави. В умовах агресії Росії, визнання кіберпростору ще однією зоною оперативних воєнних дій НАТО, а також останньої кібератаки на українські державні сайти 14 січня 2022 р. цього недостатньо для належного функціонування такої системи [14, 15].

Аналізуючи досвід Бангладешу у впровадженні електронної системи судочинства, зазначимо також на проблемі, яку відзначили місцеві практики, а саме: на високому ризику витоку конфіденційної інформації через можливий несанкціонований запис персональними пристроями [16, с. 14].

І останній, найважливіший фактор – проблема міграції даних між усіма електронними системами, а особливо між ЄРДР, eCase MS та ЄСІТС. Оскільки eCase MS створюється для системи органів НАБУ, САП і ВАКС, то відкритим є питання щодо того, в якому форматі відбуватиметься розгляд матеріалів у суді касаційної інстанції. Рекомендується залучити в процес розроблення відповідних змін і приєднати до цієї системи Верховний Суд (Третю судову палату Касаційного кримінального суду Верховного Суду) та органи судового самоврядування [2, с. 27].

На нашу думку, використання судами системи eCase MS є не правильним. Незважаючи на те, що Рада суддів України своїм підписом під Наказом між ОГП та НАБУ схвалила діяльність такої системи, зникає доцільність існування ЄСІТС як інформаційної системи суддів. У майбутньому така політика може розглядатися як зазіхання на втручання в роботу суддів, що може паралізувати роботу усієї системи правосуддя та громадської безпеки України. Тому необхідно розробити механізм безшовної міграції даних між системами ЄРДР, eCase MS та ЄСІТС.

Висновки. Підсумовуючи усе вище, зазначимо невідворотність процесів діджиталізації в сфері електронного кримінального провадження. Цьому сприяє глобальний тренд перенесення інформації в цифру, державна політика та пандемія COVID-19. Однак є значні ризики, що не дають змогу в максимально швидкі строки трансформувати кримінальний процес. Діяти в такому питанні необхідно зважено, дотримуючись стратегії, рекомендацій міжнародних партнерів та аналізу отриманих даних від працівників відповідних компетентних відомств. Лише дотримуючись таких кроків електронне кримінальне провадження принесе заплановані результати та покращить довіру населення до системи правопорядку України.

Список використаних джерел

1. У Дії запустили push-повідомлення про перевірку кредитної історії громадян: веб-сайт «Українська правда». URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/01/4/7319466/> (дата звернення: 20.01.2022).
2. Столітній А. Концепція електронного кримінального провадження в Україні. Вісник Національної академії прокуратури України. 2018. № 4 (56) . С. 24–34.

3. Про Затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідування, порядок його формування та ведення від 30.06.2020. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n790> (дата звернення: 21.01.2022).
4. Білецький А., Цапок М. Правові аспекти введення електронної системи управління кримінальними провадженнями (e-Case Management System) у кримінальний процес щодо корупційних правопорушень. Київ: ТОВ РЕД ЗЕТ, 2020. 32 с.
5. НАБУ та САП зареєстрували перше кримінальне провадження в eCase MS : веб-сайт Антикорупційної ініціативи Європейського союзу в Україні (EUACI). URL: <https://euaci.eu/ua/news/nabu-and-sapo-have-registered-the-first-criminal-case-in-the-ecase-ms> (дата звернення: 20.01.2022).
6. Висновку на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування» від 14.04.2021. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71407 (дата звернення 20.01.2022).
7. Swan M. Blockchain: Blueprint for a New Economy. *O'Reilly Media*. 2015. 152 p.
8. Zákon o Policii České republiky: Zákon ze dne 17.07.2008 č. 273/2008 Sb. ve znění. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273> (дата звернення: 20.01.2022).
9. Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů: Zákon ze dne 17.07.2008 č. 300/2008 Sb. ve znění. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-300> (дата звернення: 20.01.2022).
10. Сіренко О., Короткова Є. Досвід впровадження системи електронного кримінального провадження в Україні та ЄС. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 3. С. 338–340.
11. Антонюк А. Б. Процесуальні засади міжнародного співробітництва при розслідуванні кримінальних правопорушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2016. 16 с.
12. Столітній А., Навчання прокурорів роботі з функціоналом Єдиного реєстру досудових розслідувань. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2018. № 58, С. 121–128.
13. На базі кіберцентру UA30 працює єдина в Україні команда реагування на надзвичайні події. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3244658-na-bazi-kibercentru-ua30-pracuje-edina-v-ukraini-komanda-reaguvanna-na-nadzvicajni-podii.html> (дата звернення 22.01.2022).
14. НАТО визнає кіберпростір виміром колективної оборони. Веб-сайт центру міжнародної безпеки та партнерства. URL: <https://www.ispc.org.ua/archives/3599> (дата звернення 22.01.2022).
15. Кібератака на Україну: Microsoft розповіла подробиці розслідування. Веб-сайт BBC News / Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59936067> (дата звернення 22.01.2022).
16. Mohammad Iqbal Hasana. Badsha Miab: Initiation of Virtual Court System during COVID-19 Pandemic and E-Judiciary: Challenges and Way Forward. *Daengku: Journal of Humanities and Social Sciences Innovation*. 2021. № 1. 67 p.

References

1. U Dii zapustyly push-povidomlennia pro perevirku kredytnoi istorii hromadian [Push-messages on checking the credit history of citizens were launched in the Action]: veb-sait «Ukrainska pravda». Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2022/01/4/7319466/> [in Ukrainian].
2. Stolitnii, A. (2018). Kontseptsiiia elektronnoho kryminalnoho provadzhennia v Ukraini [The concept of electronic criminal proceedings in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Bulletin of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, 4 (56), 24-34 [in Ukrainian].
3. Pro Zatverdzhennia Polozhennia pro Yedynyi reiestr dosudovykh rozsliduvannia, poriadok yoho formuvannia ta vedennia [On Approval of the Regulations on the Unified Register of Pre-trial Investigations, the procedure for its formation and maintenance] vid 30.06.2020. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n790> [in Ukrainian].
4. Biletskyi, A., Tsapok, M. (2020). *Pravovi aspekty vvedennia elektronnoi systemy upravlinnia kryminalnymy provadzhenniamy (e-Case Management System) u kryminalnyi protses shchodo koruptsiinykh pravoporushen [Legal aspects of the introduction of electronic system of criminal proceedings (e-Case Management System) in the criminal process for corruption offenses]*. Kyiv: TOV RED ZET [in Ukrainian].
5. *NABU ta SAP zareiestruvaly pershe kryminalne provadzhennia v eCase MS [NABU and SAP registered the first criminal case in eCase MS]: veb-sait Antykoruptsiinoi initsiatyvy Yevropeiskoho soiuzu v Ukraini*

- (EUACI). Retrieved from <https://euaci.eu/ua/news/nabu-and-sapo-have-registered-the-first-criminal-case-in-the-ecase-ms> [in Ukrainian] .
6. Vysnovku na projekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo zaprovadzhennia informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy dosudovoho rozsliduvannia» [Opinion on the draft Law of Ukraine «On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine on the introduction of information and telecommunications system of pre-trial investigation»] vid 14.04.2021. Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy – *Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71407 [in Ukrainian]
 7. Swan M. (2015). *Blockchain: Blueprint for a New Economy*. O'Reilly Media [in English].
 8. *Zákon o Policii České republiky [Law on the Police of the Czech Republic]: Zákon ze dne 17.07.2008 č. 273/2008 Sb. ve znění*. Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273> [in Czech].
 9. *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů [Law on Electronic Laws and Authorized Conversion Documents]: Zákon ze dne 17.07.2008 č. 300/2008 Sb. ve znění*. Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-300> [in Czech].
 10. Sirenko, O. & Korotkova, Ye. (2021). Dosvid vrovadzhennia systemy elektronnoho kryminalnoho provadzhennia v Ukraini ta YeS [Experience in implementing the system of electronic criminal proceedings in Ukraine and the EU]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 3, 338-340 [in Ukrainian].
 11. Antoniuk, A. B. (2016). *Protsesualni zasady mizhnarodnoho spivrobotnytstva pry rozsliduvanni kryminalnykh pravoporushen [Procedural principles of international cooperation in the investigation of criminal offenses]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Irpin* [in Ukrainian].
 12. Stolitnii, A. (2018). Navchannia prokuroriv roboti z funktsionalom Yedynoho reiestru dosudovykh rozsliduvan [Training of prosecutors to work with the functionality of the Unified Register of Pre-trial Investigations]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity – Problems of engineering and pedagogical education*, 58, 121-128 [in Ukrainian].
 13. *Na bazi kibertsentru UA30 pratsiuie yedyna v Ukraini komanda reahuvannia na nadzvychaini podii [The only emergency response team in Ukraine operates on the basis of the UA30 cybercenter]*. Multymediina platforma inomovlennia Ukrainy «Ukrinform». Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3244658-na-bazi-kibercentru-ua30-pracue-edina-v-ukraini-komanda-reaguvanna-na-nadzvicajni-podii.html> [in Ukrainian].
 14. *NATO vyznaie kiberprostir vymirom kolektyvnoi oborony [NATO recognizes cyberspace as a dimension of collective defense]*. Veb-sait tsentru mizhnarodnoi bezpeky ta partnerstva. URL: <https://www.ispc.org.ua/archives/3599> [in Ukrainian].
 15. *Kiberataka na Ukrainu: Microsoft rozpovila podrobytsi rozsliduvannia [Cyberattack on Ukraine: Microsoft told the details of the investigation]*. Veb-sait BBC News / Ukraina. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59936067> [in Ukrainian].
 16. Mohammad Ikbal, Hasana, Badsha, Miab (2021). Initiation of Virtual Court System during COVID-19 Pandemic and E-Judiciary: Challenges and Way Forward [Initiation of Virtual Court System during COVID-19 Pandemic and E-Judiciary: Challenges and Way Forward]. *Journal of Humanities and Social Sciences Innovation – Journal of Humanities and Social Sciences Innovation*, 1 [in English].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2022.